

Aštriosios Kirsnos dvaro sodybos (u. k. KVR 1498),
komplekso, saugomo valstybės, Žvejų g., Aštriosios Kirsnos k., Lazdijų rajono sav.,
Virtuvė (u. k. KVR 22815) ir **Grūdų sandėlis** (u. k. KVR 22826)

Aštriosios Kirsnos dvaro sodybos pastatai – virtuvė ir grūdų sandėlis baigti tvarkyti 2024 m. pabaigoje - 2025 m. pradžioje. Tvarkybos darbai maksimaliai išsaugoti išlikę autentiški pastatų konstrukcijų ir puošybos elementai bei detalės. Sutvarkyti pastatai padeda atskleisti Aštriosios Kirsnos dvaro sodybos kultūrinę bei istorinę vertę, didina kultūrinio turizmo potencialą šiame kompleksiniame kultūros paveldo objekte.

Aštriosios Kirsnos dvaro sodyba, esanti Būdviečio seniūnijoje, Lazdijų rajone, yra viena didžiausių Lietuvoje. XVI–XIX a. pabaigoje susiformavusią Aštriosios Kirsnos dvaro sodybą (unikalus kodas Kultūros vertybių registre – 1498) sudaro dvidešimt kompleksinių dalių: rūmai, oficina, virtuvė, ledainė, spirito varyklos dalis, pirmas, antras bei trečias tvartai, kalvė, spirito sandėlis, namas su bokštu, pirmas ir antras kumetynai, grūdų sandėlis, arklidė, kluonas, šikšniaus namas, sodininko namas, sodybos vartų stulpai ir parkas. 2001 m. dvaro sodybą įsigijusi Narauskų šeima jau restauravo ir naudoja pagal paskirtį daugumą ūkinių pastatų (arklides, kluoną, tvartus, ledainę), investavo į parko su tvenkinių sistema sutvarkymą, o 2025 m. vasarą pradėti ir dvaro rūmų tvarkybos darbai, kuriems skirtas finansavimas Nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkybos darbų (paveldotvarkos) finansavimo 2025-2027 metų programoje.

Iš istorijos (duomenys iš Kultūros vertybių registro)

Aštriosios Kirsnos istorija prasideda nuo Aštros (Ostrow) raisto prie Kirsnos upelio paminėjimo 1536 m., vietovę priskiriant Lenkijos karaliaus ir LDK Žygimanto Augusto (1520-1572) dvariškiui Bohdanui Bielkai. 1547 m. jį atitenka Lenkijos karalienės ir LDK Bonos Sforzos (1494-1557) dvarų laikytojui Benešui Mlinskiui. Šis dvarą pardavė Kijevo kaštelionui ir Liubeco seniūnui Poviliui Sapiegai (1546-1580), kuris laikomas Aštriosios Kirsnos dvaro įkūrėju. Vėliau, valdant Romanui Praževskiui, šioje vietovėje susidarė trys dvarai: Bulakava, Novaradziškės bei Aštrioji Kirsna. Kai 1679 m. Aštriosios Kirsnos dvarą įsigijo Matas Jonas Zakševskis, dvaro namas buvo sudegęs, stovėjo tik klėtis, arklidė, trys tvartai, kluonas su daržine. Vėliau ilgą laiką dvarą valdant Karengų giminei, dvaro rūmai buvo perstatyti. Manoma, kad XIX a. viduryje dvaro rūmai buvo rekonstruoti, o XIX a. II puseje pastatyti kiti ūkiniai dvaro pastatai - kumetynai, spirito varykla, svimas, tvartas ir kiti., tapus Gavronskių giminės nuosavybe. Tuo metu dvaras turėjo 9160 margų žemės, kuriose buvo įkurti 5 palivarkai, veikė kalkinė, plytinė, spirito varykla, malūnas, lentpjūvė. 1922 m. vykdant žemės reformą, dvaras išparceliuotas, paliekant 150 ha centrinę dalį ir 170 ha išnuomojant kultūriniam ūkiui. Tuo metu dvarą valdė agronomas Kriauciūnas, 1927 m. įsteigęs žemesniąją žemės ūkio mokyklą. Po 1940 m. nacionalizacijos, rūmuose įsikūrė Aštriosios Kirsnos tarybinio ūkio administracija bei apylinkės taryba, biblioteka, rytinėje dalyje - butai.

1992 m. dvarą susigrąžino paveldėtojai broliai Vytautas ir Kęstutis Kriauciūnai bei sesuo Danutė Varnelienė. 2001 m. dvarą jie pardavė Lietuvos pilių ir dvarų asociacijos valdybos nariui Nagliui Narauskui.

TVARKYBOS DARBŲ GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDŽIAI

Virtuvė

Šalia dvaro rūmų stovintis virtuvės pastatas 1 a. su paaukštinta pastoge – ertikiu ir rūsiu po pietine dalimi. Iš buvusių rytų fasade dviejų mūrinių prieangių, išliko vienas su dvišlaičiu stogeliu. Pietų fasade esančiame prieangyje yra patekimas į rūšį. Rytų ir vakarų fasadus puošia profiliuoti gegnių galai su riestinėmis medžio pasparomis.

Tyrimų duomenimis, nuo XIX a. vidurio, kai pastatas buvo pastatytas ir nutinkuotas, sienos perdažytos devynis kartus. Galimai XX a. I pusėje naujai suformavus ar rekonstravus pastato architektūrinio dekoro detales (apvadus, sandrikus), fasadai pertinkuoti ir iki šių dienų perdažyti dar keturis kartus. Kalkinių dažų sluoksniuose dominuoja balkšvos ar išbalintos ochros spalvos.

Prieš pradėdant tvarkybos darbus daugumos pastato dalių bei elementų būklė buvo labai bloga, rytinio fasado prieangis nugriuvęs. Tvarkybos darbų metu išsaugota išlikusi autentiška pastato planinė struktūra, pašalinti nevertingi vėlyvieji naujadarai, atkurti sunaikinti autentiški pastato elementai. Šalinant artimą avarinei pastato būklei, atlikti svarbesnieji tvarkybos darbai: sienų mūro, angų, medinių perdangų ir stogo konstrukcijų, fasadų ir vidaus tinko, mūro sienų ir skliauto rūsyje, vidaus ir lauko durų, prieangio, fasadų apdailos ir puošybos, dūmtraukių, laiptų į rūšį restauravimas; medinių laiptų į pastogę remontas; apsaugos techninių priemonių įrengimas.

Po tvarkybos darbų įgyvendinimo, privačiame objekte teikiamos svečių apgyvendinimo paslaugos.

Tvarkybos darbai vykdyti pagal „Aštriosios Kirsnos dvaro sodybos virtuvės (u.k. 22815) Lazdijų r. sav., Būdviečio sen., Aštriosios Kirsnos k., Žvejų g. 11, tvarkybos darbų (restauravimo, remonto, avarijos grėsmės pašalinimo, apsaugos techninių priemonių įrengimo) projektą“ (A laida), kurio sprendiniai pagrįsti architektūros ir polichromijos tyrimų, bei konstrukcijų būklės įvertinimo išvadomis ir rekomendacijomis.

Tvarkybos darbų projektą parengė, tyrimus atliko NKPA specialistai: projekto vadovė, architektė N. Kazakevičiūtė, architektės A. Linauskaitė, G. Kirdeikienė, polichromijos tyrimus - I. Bėčienė, architektūrinius tyrimus - E. Purlys, UAB "Sodybų skyrius", konstrukcijų tyrimus – inžinierius – konstruktorius, NKPA specialistas J. Mendelevičius, UAB „Senamiesčio projektai“.

TVARKYBOS DARBŲ GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDŽIAI

Grūdų sandėlis

Grūdų sandėlis – vienas gražiausių ūkinės paskirties pastatų Aštriosios Kirsnos dvaro sodyboje. Ypač įspūdinga ertikio (paaukštinta pastogė su vertikaliomis 0,5–1,5 m aukščio sienelėmis) ir ŠV fasado frontono medinė fachverko konstrukcija su raudonų keraminių plytų mūro užpildu. Tinkuota ŠV fasado pirmo aukšto plūkto molio siena puošta penkių pusapskritimių sąramų nišų dekoru. Statinyje išliko autentiškos dvivėrės medinės durys, dekoruotos rombo motyvu prikaltomis lentomis, sukaltomis kalvio darbo vinimis, dauguma medinių stogo konstrukcijų, profiliuoti mediniai gegnių galai.

Prieš pradėdamas tvarkybos darbus pastatas buvo pripažintas turinčiu avarinės būklės požymių: dėl grunto išplovimo po pamatais susiformavo tuštumos, fiksuotas progresuojantis pamatų betono irimas ir įvairiomis kryptimis einantys kiauriniai plyšiai; sienose fiksuoti dideli išlinkimai ir nuo angų visomis kryptimis einantys plyšiai, daugiau nei 1/2 plytos gylio erodavęs mūras, medinės dalys bei elementai pažeisti puvinio ir biologinių kenkėjų.

Igyvendinant projekto sprendinius, atlikti plytų mūro bei plūkto molio sienų konstrukcijos, angų sąramų ir angokraščių, medinės perdangos ir stogo konstrukcijos, fachverko konstrukcijos, lauko ir vidaus kalkinio tinko, įėjimo fachverkinės nišos, išorės ir vidaus laiptų, stalių ir kalvio gaminių remontas ir restauravimas.

Grūdų sandėlio pastatas šiuo metu naudojamas kaip sandėliavimo patalpa.

Tvarkybos darbų projektą (restauravimas, remontas) parengė projekto vadovė, architektė, NKPA specialistė L. Janušaitienė; architektė L. Kunštaitė, MB „KA Studija“; konstrukcijų būklės įvertinimą atliko G. Dobožinskaitė, S. Jokšas, MB „PROFA PLIUS“.

Abiejų pastatų tvarkybos darbus atliko UAB „Rekonsta“.